

V roku 1620 v Banskej Bystrici na sneme konfederátov vyhlásili sedmohradské knieža Bethlena za uhorského kráľa (v Bethlenovom dome na Dolnej ulici). V roku 1648 prišli do mesta jezuiti, v rokoch 1695 – 1715 tu postavili Kostol sv. Františka Xaverského, ktorý bol kópiou kostola Il Gesu v Ríme. Vzhľad mesta po požiari v roku 1761 poznačil barok v rôznych prestavbách. V roku 1776 sa mesto stalo sídlom biskupa a koncom 18. storočia sídlom Zvolenskej župy.

Ťažba pre postupné vyčerpávanie baní a zvýšenú konkurenciu na svetových trhoch časom upadala a väčší význam získavala remeselná výroba. Posledné bane z otvorili v roku 1878, dlhšie sa udržal iba mediarsky hámor.

Na konci 19. a v prvej polovici 20. storočia bola východne od historického jadra vybudovaná secesná a neskôr južne funkcionalistická architektúra. Tieto dva priestory vytvárajú hodnotný rámec stredovekému jadrú mesta.

Po vypuknutí Slovenského národného povstania (1944) sa Banská Bystrica stala politickým, vojenským a administratívnym centrom povstaleckého Slovenska. V priestore pri mestských hradbách bol v roku 1969 otvorený pamätník SNP, ktorý je reprezentantom hodnotnej architektúry 60-tych rokov. Dnes je mesto významným kultúrnym a administratívno-správnym centrom.

Kostol sv. Františka Xaverského

Údaje o minci

Nominálna hodnota: 20 eur

Materiál: Ag 925/1000

Cu 75/1000

Hmotnosť: 33,63 g

Priemer: 40 mm

Hrana: reliéfny nápis: **NAJKRAJŠIE HISTORICKÉ MESTÁ**

Náklad: limitovaný náklad v bežnom a proof vyhotovení 11 000 ks

Autor návrhu: akad. soch. Michal Gavula

Rytec: Dalibor Schmidt

Výrobca: Mincovňa Kremnica

Na líci mince je zobrazené renesančné priečelie Benického domu, v pozadí s Kostolom sv. Kríža pristavaným k Pisárskej bašte, ktorá je súčasťou opevnenia hradného areálu Banskej Bystrice. V spodnej časti mincového poľa kompozíciu dotvára ornamentálny prvok. Štátny znak Slovenskej republiky je v ľavej časti mince. Pri jej spodnom okraji je v opise názov štátu SLOVENSKO a za ním letopočet 2016. V pravej hornej časti mincového poľa je označenie nominálnej hodnoty 20 EURO. Značka Mincovne Kremnica je umiestnená v pravej spodnej časti mincového poľa.

Na rube mince sú zobrazené architektonické dominanty Banskej Bystrice – farský Kostol Nanebovzatia Panny Márie, hodinová veža, veža barbakánu, Kostol sv. Františka Xaverského a v popredí barokový mariánsky stĺp. Kompozíciu dopĺňa historicky najstaršia zachovaná pečať Banskej Bystrice vyjadrujúca banícku tradíciu mesta a po obvode ornamentálny prvok. Pri okraji mince je v opise nápis PAMIATKOVÁ REZERVÁCIA BANSKÁ BYSTRICA. Štylizované iniciály mena a priezviska autora výtvarného návrhu mince akad. soch. Michala Gavulu MG sú umiestnené v pravej spodnej časti mincového poľa.

Vydala: © Národná banka Slovenska, marec 2016

Foto: Mesto Banská Bystrica, Miroslav Zlevský, Marek Novotnak, Progress Promotion, Wikimedia Commos

<http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/eurove-mince/zberatelske>

Pamiatková rezervácia Banská Bystrica

Strieborná zberateľská minca

Banská Bystrica, mesto so slávnou baníckou minulosťou, bola pre svoje mimoriadne pamiatkové hodnoty ako jedno z prvých miest na Slovensku v roku 1955 vyhlásená za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Vo svojom centre má zachovaných množstvo jedinečných pamiatok, odrážajúcich jeho bohatú históriu, v mnohých ohľadoch spojenú s baníctvom, ťažbou a spracovaním medi, vďaka ktorej sa stalo svetoznáme.

■ Banská Bystrica, dnes metropola stredného Slovenska, leží v Zvolenskej kotline pod vrchom Urpín v údolí rieky Hron. Pôvodnú slovanskú osadu, ktorá bola zničená počas tatárskeho vpádu, osídlilo v 13. storočí niekoľko saských rodín, ktoré na území dnešného mesta vytvorili hospodársko-správnú a remeselnícku základňu banskej výroby. Jej význam stúpol natoľko, že ju kráľ Belo IV. v roku 1255 povýšil na slobodné kráľovské mesto s rozsiahlymi privilégiami. Banská Bystrica sa tak stala jedným z popredných banských miest na Slovensku.

■ V roku 1380 mesto vstúpilo do Zväzu stredoslovenských banských miest. Ťažba bola až do polovice 16. storočia hlavným zdrojom bohatstva mesta.

Originál zakladacej listiny kráľovského mesta Banská Bystrica, vydanéj zakladateľom Belom IV.

••—••
Ťažilo sa hlavne striebro a meď. Dolovanie bolo v rukách mešťanov, ktorí sa postupne združovali do ťažiarских spoločností. Riešenie problémov spojených s ťažbou z väčších hĺbok, odvodňovaním baní a oddeľovaním striebra od medi si vyžiadalo väčšiu kapitolu. Ten priniesla v roku 1495 založená Turzovsko-fuggerovská spoločnosť. Spojením bankárskej a obchodníckej rodiny augsburských Fuggerovcov a levočsko-krakovských Turzovcov sa podarilo skoncentrovať ťažbu a spracovanie banskobystrickej medi do svetoznámeho mediarskeho podniku, ktorý patril k najväčším

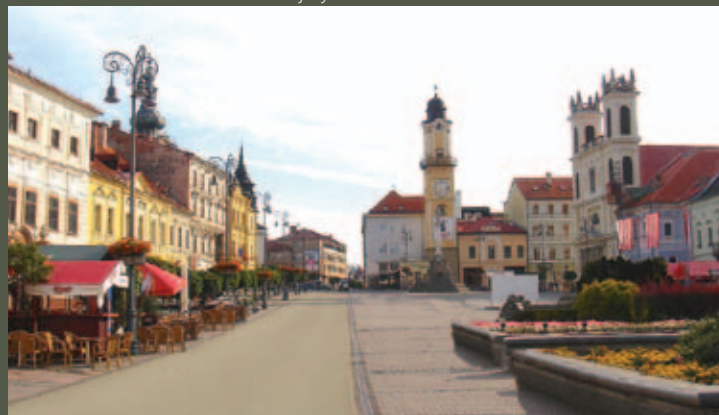
a najmodernejším svojho druhu. Bolo v ňom zamestnaných viac ako tisíc robotníkov. Sídлом spoločnosti bol dom jej spoluzakladateľa Jána Turzu, dnes tzv. Turzov dom.

■ Prosperita baní v 15. storočí a v prvej polovici 16. storočia sa odrazila v stavebnom rozvoji mesta. Uskutočnila sa rozsiahla prestavba farského Kostola Nanebovzatia Panny Márie a výstavba domu kráľa Mateja (dnes tzv. Matejov dom), dostavba mestských a cirkevných objektov na akropole, čím sa vytvoril opevnený areál Mestského hradu (Kostol sv. Kríža, radnica, opevnenie, vstupný barbakán s bránou, budova pre mestskú posádku). Z tohto obdobia pochádzajú aj verejné budovy správy mesta a obchodu, napr. nová radnica, hodinová veža (tzv. šikmá veža, ktorej odklon je v súčasnosti 68 cm), vážnica a bohaté mestské murované domy, ktoré vznikli hlavne po požari v roku 1500. V 16. storočí si turecké nebezpečenstvo vynútilo spevnenie mestského opevnenia, no celý obranný systém bol dobudovaný až na začiatku 17. storočia. Banské podnikanie prosperovalo aj v 17. storočí, čoho dôkazom je aj prestavba domov na námestí v renesančnom slohu – napr. Benického dom, ktorý je dielom talianskeho staviteľa Jakuba di Pauli.

Turzov dom

Historické námestie v Banskej Bystrici

Benického dom

Banici s erbom nad portálom Benického domu

